

Landelijk Platform EMG | Postbus 3359 | 3502 GJ Utrecht | Telefoon 030 -245 90 90

Website www.emgplatform.nl

Nieuwsbrief nummer 41

September 2006

Het Platform EMG zet zich in voor de verbetering van de kwaliteit van leven van mensen met ernstige meervoudige handicaps, door het uitwisselen en verspreiden van kennis en informatie en het bevorderen van kennisontwikkeling door en voor ieder die betrokken is bij mensen met een ernstig meervoudige handicap.

Heeft u een nieuwsbericht, wilt u een bijdrage leveren aan de nieuwsbrief of reageren, mail dan naar: info@emgplatform.nl

Inhoudsopgave

Nieuws

- [CG-Raad: 'WMO leidt tot hoge eigen bijdragen voor gehandicapt en chronisch zieken'](#)
- [Mensen met verstandelijke beperkingen nog altijd achtergesteld. Wetenschappelijk IASSID-congres afgesloten](#)
- [Korting op subsidie patiëntenorganisaties voorlopig van de baan](#)
- [Financiële bijdrage voor mantelzorgers](#)

Informatie

- [Meer mogelijkheden voor werk of dagbesteding in de samenleving](#)
- [Communicatieprofiel voor kinderen met ernstige meervoudige beperkingen](#)
- [Naar aanleiding van: 'Zitten of liggen. Richtlijnen voor scoliose bij kinderen met ernstige meervoudige beperkingen' \(1\)](#)
- [Naar aanleiding van: 'Zitten of liggen. Richtlijnen voor scoliose bij kinderen met ernstige meervoudige beperkingen' \(2\)](#)
- [Naar aanleiding van: 'EMG en eten'](#)
- [De website domotica uitgebreid en geactualiseerd](#)
- [Internetwinkel Zorg6: uitgebreid aanbod voor kinderen met een handicap](#)
- [Master-na-masteropleiding Gehandicaptenzorg/handicapstudies](#)

Vragen en oproepen

- [Kom de Werkgroep Meervoudig Complex Gehandicapt versterken!](#)

Nieuws van de werkgroepen

- [Validatiebijeenkomst competentieprofiel EMG op 6 november in Rosmalen](#)
- [Werkgroep zorginhoudelijke zaken](#)

Publicaties

- [Zelfverwondend gedrag](#)
- [Onderzoek en advies rond sociale netwerken](#)
- [SCW publicatie: Juist Beschermd](#)
- [Onze hartewens: Een keer met ons hele gezin op vakantie](#)
- [Oefening baart kunst: Ouders helpen ouders](#)
- [Pijn meten. Verstandelijk gehandicapt kinderen en pijnbeleving](#)
- [Manege zonder drempels. Met de huidbedkar erop](#)

Cursussen en trainingen

- [Workshop Saito ritmiek, 26 t/m 28 oktober 2006](#)
- [Grip op begrijpen: autisme en ernstige tot diep verstandelijke beperking](#)
- [Train-de-trainer 'Verstaanbaar maken'](#)
- [Introductietraining Basale stimulatie](#)
- [Introductiecursus bewegingspedagogiek volgens Veronica Sherbourne](#)

Agenda

- [Ranjaconcertje 'Alles went, zelfs een Pierement', op zaterdag 7 oktober 2006, KDC De Berk in Zeist](#)
- [Werkconferentie 'Kansen voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen. Ontdekken van mogelijkheden', donderdag 2 november 2006, te Wekerom](#)
- [HELP\(T\) COMMUNICATIE ?! Themabijeenkomst over Ondersteunde Communicatie, Totale Communicatie en Gefaciliteerde Communicatie, 18 november 2006](#)

Column

- [Broer en zus](#)

Nieuws

CG-Raad: 'WMO leidt tot hoge eigen bijdragen voor gehandicapten en chronisch zieken'

De eigen bijdragen voor individuele voorzieningen voor gehandicapten en chronisch zieken dreigen met de komst van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) explosief te stijgen. Dit concludeert de Chronisch zieken en Gehandicapten Raad (CG-Raad) na eigen onderzoek. Bronnen bij het ministerie van VWS en VNG onderschrijven dat de uitvoeringspraktijk van de nieuwe wet tot hogere kosten gaat leiden voor de doelgroep van de wet. De CG-Raad voorspelt dat de nieuwe wet haar hoofddoel – gehandicapten en chronisch zieken beter in staat stellen maatschappelijk te participeren – daardoor voorbij gaat schieten omdat deze verhogingen averechtse effecten kunnen gaan vertonen. De CG-Raad legt de uitkomsten van het onderzoek voor aan de specialisten van de Tweede Kamerfracties.

Naar schatting 500.000 mensen zullen vanaf 1 januari 2007 gezamenlijk 1.2 miljard euro meer aan eigen bijdragen betalen, als gemeenten de maximale eigen bijdragen gaan vragen. De CG-Raad is geschrokken van deze conclusie en legt daarom zijn berekeningen en conclusies voor aan het ministerie van VWS en de specialisten van de Tweede Kamerfracties.

Vooral op het gebied van de woningaanpassingen lopen de eigen bijdragen enorm op. Lage inkomensgroepen die nu tot 45 euro eigen bijdrage betalen in de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg) zien hun eigen bijdragen mogelijk verviervoudigen tot 213 euro. Modale inkomens gaan maximaal 950 euro meer betalen. Momenteel is die eigen bijdrage eenmalig, maar vanaf 1 januari 2007 kan het zo zijn dat burgers drie jaar lang een eigen bijdrage moeten betalen.

De eigen bijdragen voor de huishoudelijke zorg in de WMO lopen opvallend genoeg terug volgens de berekeningen van de CG-Raad. Toch vreest de CG-Raad dat gemeenten juist door het teruglopen van de bijdragen van de burgers met een functiebeperking snel nieuwe, hogere eigen bijdragen zullen gaan heffen.

De CG-Raad en zijn bondgenoten spreken op korte termijn met het ministerie van VWS over de pijnlijke cijfers en over mogelijke oplossingen. Na het zomerreces zal met de Tweede Kamer verder gesproken moeten worden. De fracties van de PvdA en de VVD hebben al eerder gezegd dat de huidige Wvg-voorzieningen, zoals woningaanpassingen, straks in de WMO niet onder een regeling van eigen bijdragen mogen vallen.

Mensen met verstandelijke beperkingen nog altijd achtergesteld. Wetenschappelijk IASSID-congres afgesloten

Het is de hoogste tijd om mensen met verstandelijke beperkingen niet meer als een aparte categorie van burgers te beschouwen, maar als volwaardige burgers van de samenleving met gelijke rechten en gelijke kansen op een goede kwaliteit van bestaan. Daartoe moet beleid worden ontwikkeld. Wetenschappelijke modellen en instrumenten komen geleidelijk beschikbaar maar hebben nog lang niet altijd geleid tot effectieve regelingen en voorwaarden. Dat is de belangrijkste conclusie van het tweede Europese congres van de International Association for the Scientific Study of Intellectual Disabilities. 'Bridging Research, Policy and Practice' was het thema van het tweede Europese congres van de IASSID. Het congres, gehouden bij de Universiteit Maastricht van 2 tot en met 5 augustus 2006, werd bijgewoond door 600 deelnemers uit 40 verschillende landen. Op dit congres werden argumenten uit onderzoek aangevoerd van een nog steeds bestaande ongelijkheid tussen mensen met verstandelijke beperkingen en andere burgers. Dit doet zich onder meer voor op het gebied van gezondheid: mensen met verstandelijke beperkingen hebben meer gezondheidsproblemen en meer moeite om toegang te krijgen tot preventie of behandeling van die problemen. Maar ook de toegang tot huisvesting, scholing, werk en vrijetijdsbesteding moet worden verbeterd.

Mensen met verstandelijke beperkingen zijn even belangrijke burgers van de samenleving als ieder ander. Beleidsbeslissingen en beslissingen in de ondersteuningspraktijk met betrekking tot deze mensen en hun familie dienen met even grote zorgvuldigheid te worden genomen als beslissingen met betrekking tot ieder ander mens. Om deze beslissingen te onderbouwen wordt in de huidige samenleving grote waarde gehecht aan de uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek.

Wetenschappelijk onderzoek is de bron van professionele kennis en vormt de hoeksteen van

'evidence based' werken. Mensen met verstandelijke beperkingen hebben daarom recht op dezelfde voorwaarden voor ontwikkeling van wetenschappelijke kennis als in andere sectoren.

Korting op subsidie patiëntenorganisaties voorlopig van de baan

Maandag 28 augustus heeft minister Hoogervorst de Kamer laten weten dat hij het niet uitsluit dat de nieuwe subsidieregeling voor patiënten- en belangenorganisaties moet worden aangepast. Hoogervorst: 'In de afgelopen periode heb ik diverse signalen uit het veld ontvangen met het verzoek de regeling nog eens nader te bekijken. Zonder te veel verwachtingen te willen scheppen, ben ik bereid deze verzoeken nog eens nader te bezien. Hiervoor heb ik wel tijd nodig.' De minister voegt daar aan toe dat tot en met 2007 de subsidieregeling zoals die thans geldt, ongewijzigd zal blijven. Dat betekent dus vooralsnog geen kortingen op de subsidie. De besluitvorming over de subsidieregels vanaf 2008 wordt overgelaten aan de te kiezen Tweede Kamer in november. De BOSK en de Federatie van Ouderverenigingen hebben zich de afgelopen maanden, samen met andere organisaties verenigt in het platform 'The return of the parents', ingezet om de voorstellen van minister Hoogervorst van tafel te krijgen. Deze lobby activiteiten waren dus succesvol.

Financiële bijdrage voor mantelzorgers

Mantelzorgers kunnen vanaf volgend jaar in aanmerking komen voor een financiële bijdrage. Staatssecretaris Clémence Ross trekt daar vanaf volgend jaar jaarlijks 65 miljoen euro voor uit, bevestigden bronnen rond het kabinet maandag. Het geld is bedoeld als douceurtje voor de ongeveer één miljoen mensen die vrijwillig zorg en ondersteuning bieden aan zieken of gehandicapten in hun omgeving.

Tot nu toe bestond er geen regeling voor deze mensen. Ross denkt erover gemeenten het geld te laten verdelen. Met de nieuwe regeling geeft het kabinet gehoor aan een voorstel van de SGP, dat de steun van de Tweede Kamer kreeg.

In 2005 was al bekend dat mantelzorgers vanaf 2007 jaarlijks via een belastingkorting een financiële waardering van 250 euro zouden gaan krijgen. Hiervoor is een bedrag geraamd van € 65 miljoen.

Het kabinet heeft echter recent besloten om af te zien van de belastingkorting, deze zou onuitvoerbaar zijn, en wil nu op een andere manier de financiële waardering van mantelzorgers regelen. Hoe ze dat wil doen is nog onbekend.

Informatie

Meer mogelijkheden voor werk of dagbesteding in de samenleving

Als onderdeel van de Princenhofgroep*), wil de werkgroep Het Werkt! bereiken dat er meer mogelijkheden komen voor werk of dagbesteding voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen in de samenleving. Om dit concreet te maken richten de werkgroepleden hun aandacht elk speciaal op twee cliënten en het netwerk.

Het Werkt! bestaat ongeveer vijf jaar en is dit jaar in een nieuwe samenstelling van start gegaan. De deelnemers aan de werkgroep brengen elk twee cliënten uit hun organisaties in, waarmee ze zoeken naar nieuwe mogelijkheden voor dagbesteding of werk in de samenleving. Waar mogelijk gebeurt dit in nauwe samenwerking met het sociale netwerk van de cliënten.

De werkgroep verzamelt materialen die men gebruikt in een gezamenlijke 'gereedschapskist'. Succesfactoren en belemmerende factoren worden teruggekoppeld naar de Princenhofgroep. Tevens zal er een grote netwerkbijeenkomst georganiseerd worden voor de cliënten, ouders, medewerkers en andere belangstellenden, om elkaar te kunnen ontmoeten en ervaringen en ideeën uit te wisselen.

Het Werkt! kiest specifiek voor EMG-clieënten omdat deze nog weinig mogelijkheden hebben en weinig kansen krijgen buiten de instelling.

Dit geldt ook voor Marco, een man van 40 jaar die cliënt is bij Sherpa en daar al sinds zijn 5^e jaar woont. Hij heeft betrokken ouders en een broer. Aan Marco kun je niet gemakkelijk zien waar hij enthousiast van wordt. Bij het vinden van aanknopingspunten vaart men op de kennis van de ouders.

In een gesprek met de moeder, de persoonlijke ondersteuner, de jobcoach en haar leidinggevende is gesproken over zijn levensloop en deze is in kaart gebracht. De ouders waren enthousiast, vonden het leuk, maar ze zeiden ook: 'onze zoon kan niets'. Onlangs is er een bijeenkomst geweest met zo'n 30 mensen van de kerkgemeenschap van de ouders, waar Marco en begeleiders van Sherpa aanwezig waren. De reden dat men aan de ouders heeft voorgesteld om dit te doen is dat de kerkgemeenschap al enige betrokkenheid met hun zoon heeft getoond, bijvoorbeeld door hem voor de Kerstviering op te halen.

Op de bijeenkomst is verteld over de wensen en dromen van Marco, een film van hem getoond en de hoop uitgesproken dat het netwerk van de kerk meer voor hem kan gaan betekenen. Marco houdt van muziek en van vrachtwagens. Sommige mensen van de gemeente hebben een eigen

bedrijf en wellicht zitten daar aanknopingspunten voor Marco. De mensen van de gemeenschap gaan er onderling over spreken en over een paar maanden is er een tweede bijeenkomst. Deze manier van werken vraagt tijd, de gedachte erachter is dat de kans van slagen uiteindelijk wel het grootste is als er mensen van buiten de zorgorganisatie betrokken worden bij het bedenken en uitvoeren van de plannen.

De werkgroep staat open voor uw ideeën reacties. Deze kunt u richten aan de werkgroepvoorzitters Bob van Vlooten, e-mail: b.vanvlooten@sherpa.org) of Antwan Radt, e-mail: antwanr@decompaan.nl).

Anja van Woudenberg, Sherpa en Mariëlle Cuijpers, NIZW Zorg

*) De Princenhofgroep is een alliantie van een aantal zorgorganisaties die samenwerkt aan het verbeteren van de kwaliteit van het bestaan van mensen met een verstandelijke beperking in Nederland. Deze organisaties spannen zich in om mensen met een verstandelijke beperking de ondersteuning te bieden die hen in staat stelt om als ieder ander in de samenleving te leven.

Communicatieprofiel voor kinderen met ernstige meervoudige beperkingen

Weerklank KEGG (Koninklijke Effatha & Guyot Groep) werkt al jaren met een communicatieprofiel en plan. Dit bleek niet helemaal toereikend voor personen met ernstige meervoudige beperkingen. In een samenwerkingsverband hebben KDC Omega en Weerklank het communicatieprofiel en plan herzien voor deze doelgroep. In het bewerkte profiel worden – o.a. – alle (!) bewuste en onbewuste communicatieve uitingen van de persoon met ernstige meervoudige beperkingen beschreven. Vervolgens wordt duidelijk hoe er met deze persoon het beste gecommuniceerd kan worden en welke houding/vaardigheden dit van de begeleider vraagt.

Er is een cd-rom van uitgekomen. Ook scholing wordt hierbij geleverd.

Meer informatie bij KDC Omega, telefoon: 0206994225, e-mail: algemeen@kdc-omega.nl of bij Weerklank, telefoon: 020-6678652

Naar aanleiding van: 'Zitten of liggen. Richtlijnen voor scoliose bij kinderen met ernstige meervoudige beperkingen' (1)

Wij zijn gespecialiseerde voedingsdeskundigen/ diëtisten van de 's Heeren Loo Zorggroep. Met belangstelling lasen wij het stukje over scoliose en de houding van de EMG cliënt in Nieuwsbrief 40. Ter aanvulling: uit wetenschappelijk onderzoek is bekend dat 75% van de EMG cliënten reflux heeft. De eerst aangewezen en zeer effectieve behandeling is dan: een houding die de zwaartekracht haar werk laat doen, vaak 's nachts anti-Trendelenburg met een hoek van 30 graden, en overdag zo veel mogelijk zittend. Dit uiteraard gecombineerd met voedingsadvies door een DVG voedingsdeskundige/ diëtist, die tegenwoordig iedere instelling in huis heeft voor intra- en extramurale hulp. Tevens ondersteund met medicatie.

Om het slikken zo adequaat mogelijk te laten gebeuren is een 'zo rechtop mogelijke houding' aan te raden. De houdingsadviezen bij scoliose zullen dan vaak afgewogen moeten worden tegen de houdingsadviezen ter behandeling van reflux en om verslikken te voorkomen. Multidisciplinair overleg met de behandelende DVG diëtist is dan raadzaam.

Ik hoop dat jullie iets met deze aanvulling kunnen in het belang van de EMG cliënt.

Els Pronk en Hanneke Krämer, dietetiek.ede@sheerenloo.nl

Afdeling diëtetiek, 's Heeren Loo Midden-Nederland, locatie Ede

Naar aanleiding van: 'Zitten of liggen. Richtlijnen voor scoliose bij kinderen met ernstige meervoudige beperkingen' (2)

Graag wil ik reageren op het artikel in Nieuwsbrief. Ik ben bij dezelfde workshop geweest bij Het NGBZ symposium. Daar heb ik ook de vraag gesteld of er onder de aanwezigen ervaring is met tractie bij scoliose bij deze doelgroep. Dat bleek er niet te zijn. Zelf hebben wij op de Hartekampgroep de ervaring dat bij bewoners met ernstige scoliose die nog een beetje loopfunctie hebben (volgens de definitie geen echte EMG) een loopwalker met okselsteunen heel erg goede resultaten hebben bij scoliose. Lengte van de rug leek toe te nemen en met name de conditie verbeterde sterk (ademhaling verloopt ook gunstiger).

Ik ben benieuwd of er bij de rolstoelgebonden EMG groep ook ervaringen zijn met tractie. Mogelijk is er ergens al met tractieapparatuur wat uitgeprobeerd. Te denken valt misschien ook aan statafels waar alleen in gehangen wordt en niet afgesteund op de voeten. Ik ben ook heel benieuwd of er nog andere ervaringen zijn waarbij de zwaartekracht wordt uitgeschakeld.

Hannelen van Wetten, h.v.wetten@DeHartekampGroep.nl

Afdeling Fysiotherapie, De Hartekampgroep

Reactie: Ik kan me voorstellen dat dit goed is en zo werkt. Voorwaarde is, denk ik, dat de armen en schouders voldoende in staat zijn om het gewicht van het lichaam voor een groot deel te dragen. Zeker als de cliënt het leuk vindt of is te motiveren is het toe te passen en werkt het spierversterkend en conditieverhogend.

Willem Oosterwijk, W.Oosterwijk@zozijn.nl

Naar aanleiding van: 'EMG en eten'

Vorig jaar heb ik een oproep geplaatst in de Nieuwsbrief 27 met de vraag of mensen hun ervaringen wilden melden met het Vleugel-dieet, omdat we een onderzoek naar dat dieet wilden laten doen in Wageningen. Daarop kwamen zowel heel positieve (van ouders) als heel negatieve reacties (van Els Pronk, een gespecialiseerde diëtiste voor verstandelijk gehandicapten). Het onderzoek naar de samenstelling van het Vleugeldieet is inmiddels uitgevoerd. Het blijkt een verantwoord dieet te zijn waardoor mensen voldoende van alles binnenkrijgen. De (volle ronde) rijst vormt, door de speciale manier van koken, veel resistent zetmeel wat zich gedraagt als een voedingsvezel. Wellicht is dat de verklaring voor veel minder obstipatie, diarree en reflux in de dieetgroep (van twaalf deelnemers) dan in de controlegroep (van veertien deelnemers). Meer onderzoek is nodig, maar we zijn blij met dit eerste resultaat. Gewerkt wordt aan een kookboekje voor ouders van een kind met een meervoudige handicap, dat last heeft van obstipatie. Voor meer informatie in het BOSK magazine, waarin dit najaar een artikel hierover zal verschijnen. Tine Kouwenhoven, tinekouw@worldonline.nl

De website domotica uitgebreid en geactualiseerd

De website www.domoticawonenzorg.nl is de spil van de Kenniscirkel Domotica voor Wonen en Zorg van NIZW Zorg en iRv Kenniscentrum voor Revalidatie en Handicap. Domotica zijn woninggebonden technologische toepassingen die ervoor zorgen dat mensen langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Recent zijn pagina's geopend over domotica in kleinschalig groepswonen, sleutelproblematiek, videocommunicatie en financiering van technologische voorzieningen en domotica. Deze informatie is alleen toegankelijk voor abonnees van de Kenniscirkel.

Internetwinkel Zorg6: uitgebreid aanbod voor kinderen met een handicap

Het aanbod van Zorg6 wordt per week uitgebreid. Recent is in het bijzonder aandacht besteed aan het assortiment artikelen voor kinderen met een lichamelijke beperking.

Op de website www.zorg6.nl vindt u in de rubriek Hulpmiddelen > Snoezelmateriaal ruim zestig artikelen. Het aanbod dat u daar aantreft, is geschikt voor baby's en voor kinderen van verschillende leeftijden.

Een paar voorbeelden: Knuffeldieren en trilbeesten; Pluche auto en trein; Diverse soorten ballen: klein en groot, zacht en hard; Kinderstoelen in verschillende maten en vorm; Puzzels; Zitkussens en zitzakken. Kortom, op de website Zorg6.nl kunt u terecht voor een breed scala aan producten. Voor meer informatie over de producten voor kinderen én voor het overige aanbod, onder meer aangepaste kleding, hulpmiddelen voor in de keuken en rolstoelen, zie www.zorg6.nl of bel naar (079) 343 04 27.

Master-na-masteropleiding Gehandicaptenzorg/handicapstudies

De Universiteit Antwerpen organiseert vanaf 2005/06 interuniversitair een interdisciplinaire Master-na-Masteropleiding in Gehandicaptenzorg/Handicapstudies. De basis ervan ligt in de nieuwe sociale definitie van handicap van de Wereldgezondheidsorganisatie (2001) die het accent legt op participatie en inclusie. De 2-jarige, deeltijdse opleiding, bedoeld voor artsen, psychologen, therapeuten, pedagogen, e.d. met al een masterdiploma, maar ook open voor anderen, bereidt voor om verantwoordelijke functies op te nemen in de hulpverlening en om te leren samenwerken. Ze leert handicap van verschillende kanten zien: de belevingskant, een medische, wetenschappelijke, lichamelijke, ethische, psychologische, maatschappelijke, enz. De opleiding wordt om de twee jaar georganiseerd.

Het tweede jaar van de Master-na-Masteropleiding start op vrijdag 29 september 16-19 u in het UZ in Gent met module 3 ADL, onderdeel "Voeding bij kinderen met ontwikkelingsstoornissen, o.l.v. Prof. M. Van Winckel. In principe mogen studenten met al een masterdiploma (of equivalent licentiaat of artsdiploma) nu al meedoen met modules 3 en 4 zonder dat ze 1 en 2 al gedaan hebben. Voor het volledige ma-na-ma diploma zijn de 6 modules vereist. De opleiding duurt 2 jaar en wordt om de 2 jaar georganiseerd.

Voorlopig uurrooster en programma op www.handicap.ua.ac.be

Nieuws van de werkgroepen

Validatiebijeenkomst competentieprofiel EMG op 6 november in Rosmalen

De werkgroep EMG heeft een competentieprofiel ontwikkeld voor beroepskrachten in het primair proces van de zorg voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen. Dit competentieprofiel is in concept gereed.

Het is van belang dat er een draagvlak ontstaat voor het competentieprofiel EMG. De werkgroep EMG organiseert een bijeenkomst met als doel het valideren van het competentieprofiel EMG. Tijdens deze bijeenkomst wordt het concept competentieprofiel uitgebreid en op een actieve manier besproken.

Begonnen wordt met een presentatie van Annette van der Putte over de ontwikkeling van een definitie EMG/EMB/MCG/EVMB.

Deze bijeenkomst is op maandag 6 november van 13.00 - 17.00 uur.

De locatie: de Binckhorst, Waterleidingstraat 2, 5244 PE Rosmalen

Wilt u betrokken zijn bij de ontwikkeling van het competentieprofiel EMG en wilt u de validatiebijeenkomst bijwonen, kunt u zich aanmelden via: info@emgplatform.nl. U krijgt dan het programma van de dag en concept competentieprofiel toegestuurd.

Werkgroep zorginhoudelijke zaken

De werkgroep kwam bijeen op maandag 11 september.

Verslag werd gedaan van het IASSID congres in Maastricht en het ISAAC congres over communicatie in Dusseldorf. Onder meer bezocht een presentatie over het persoonlijk communicatiewoordenboek door Dolly Bargava uit Australië. Dit persoonlijk communicatiewoordenboek is beïnvloed door de ervaring van doof- en blindeninstituten. De nadruk ligt op de receptieve communicatie. Bestaande routines en rituelen zijn belangrijk. Begonnen wordt met het inventariseren van signalen van de persoon met EMB per onderwerp. De klanken, voorwerpen, geuren, bewegingen, de locatie van een handeling die herkend worden. Er zijn vaste signalen voor bepaalde handelingen. Bijvoorbeeld: hoe benader je een persoon, begroeting, hoe wordt iemand geïnformeerd over bepaalde activiteiten, etc. Ook wordt gebruik gemaakt van vaste voorwerpen.

Presentatie van het Competentiecentrum door Paul Prins. Het Competentiecentrum van 's Heeren Loo heeft een structurele financiering gekregen voor een traject voor vijf cliënten per jaar.

Voorstel LKNG werkplaats communicatie

De werkgroep ZIZ heeft een voorstel ingediend voor een LKNG werkplaats communicatie. Dit voorstel is toegekend. De werkplaats gaat in januari 2007 van start.

De werkplaats heeft tot doel het bieden van een overzicht van de bestaande of in ontwikkeling zijnde methodieken op het terrein van de communicatie met mensen met EMB in Nederland en Vlaanderen ten einde een keuzehulp te ontwikkelen volgens welke de ervaren problematiek gekoppeld wordt aan de meeste adequate benadering, methodiek of cursus.

Mensen met een ernstige meervoudige beperking (EMB) communiceren niet of nauwelijks door middel van gesproken taal. Om de communicatie met hen te optimaliseren zijn er in de afgelopen jaren verschillende benaderingen, methodieken en cursussen ontwikkeld. Er is in de praktijk behoefte aan een overzicht daarvan, zodat men een gefundeerde keuze kan maken uit dit aanbod. In die leemte willen we gaan voorzien door het maken van deze keuzehulp.

De keuzehulp kan gezien worden als een specifieke methode, gericht op een analyse van de ervaren communicatieproblematiek om op basis daarvan te komen tot een verantwoorde afweging en keuze ten aanzien van een handelingsstrategie. Na het formuleren van de vraag wordt de gebruiker in een aantal stappen geleid naar het product dat het meest aan de vraag beantwoordt. De werkplaats levert een databank (overzicht van de methodieken en een stappenplan met beslismomenten) op die wordt ondergebracht bij de website van het EMG-platform, waarbij de gegevens up to date gehouden kunnen worden. In de databank zitten de gegevens van zoveel mogelijk in Nederland en Vlaanderen toegepaste benaderingen, methoden en cursussen. Op de website wordt een keuzehulp gepresenteerd, die de gebruiker vanuit het formuleren van een vraag brengt bij het meest geëigende product.

Ook zal vanaf de website een brochure kunnen worden gedownload, waarin een en ander beschreven staat.

De volgende vergadering van de werkgroep ZIZ is op maandag 6 december om 20.00 uur bij Sherpa te Soest.

Vragen en oproepen

Graag op alle oproepen reageren per mail, met een kopie (cc) naar info@emgplatform.nl.

Kom de Werkgroep Meervoudig Complex Gehandicapten versterken!

De gezamenlijke MCG-werkgroep van PhiladelphiaSupport en de BOSK is op zoek naar ouders van (jonge) MCG kinderen, maar ook professionals zijn welkom.

De werkgroep bestaat uit ouders van kinderen met een meervoudige complexe handicap en komt vijfmaal per jaar bijeen om activiteiten te ontwikkelen en beleid inhoud te geven. Een van de activiteiten is de landelijke ontmoetings- en informatiedag. Drie keer per jaar verschijnt een Nieuwsbrief met belangrijke en actuele informatie.

De MCG-werkgroep vraagt niet veel tijd, maar geeft juist veel! Deelname aan de MCG-werkgroep biedt u leuke ontmoetingen met andere betrokkenen bij Meervoudig Complex Gehandicapten. U bent als eerste op de hoogte van ontwikkelingen rond de MCG doelgroep. U oefent invloed uit op en ondersteunt het landelijke beleid van de ouderverenigingen.

Voor meer informatie:

André Oosterlee, telefoon: 06-51560122, e-mail: west@philadelphiasupport.nl

Bram van Beek, telefoon: 030-2459090, e-mail: bvanbeek@bosk.nl

Publicaties

Zelfverwondend gedrag

Het Expertisecentrum van Ipse heeft een nieuw expertje uitgebracht. Het onderwerp van deze achtste uitgave gaat over zelfverwonding (automutilatie) bij mensen met een verstandelijke beperking. De auteurs van dit boekje zijn beiden als gedragsdeskundige nauw betrokken bij groepen cliënten met moeilijk verstaanbaar gedrag en bij de crisisopvang van Ipse. Vanuit de praktijk is geprobeerd een zo volledig mogelijk beeld te geven van factoren die een rol kunnen spelen bij zelfverwondend gedrag. Het boekje geeft geen pasklare antwoorden, maar biedt gedragsdeskundigen en begeleiders handvatten om het gedrag te begrijpen waardoor het mogelijk kan worden om tot een passende behandeling te komen.

Exemplaren kunnen besteld worden bij het secretariaat van het Expertisecentrum, telefoon 015 - 310 22 45 of via de website van Ipse: www.ipse.nl.

Ook de overige expertjes met onderwerpen als: Het aanbieden van spel en ontwikkelingsmateriaal aan mensen een verstandelijke of meervoudige handicap; Voeding; Verhuizen; Totale communicatie; Obstipatie, een lastig probleem, kunnen op die manier worden besteld.

Onderzoek en advies rond sociale netwerken

Voor het eerst is onderzoek gedaan naar de effecten van projecten rond sociale vernieuwing. De publicatie 'Spin in het web' is het resultaat. Het onderzoeksverslag geeft inzicht in faal- en succesfactoren bij het bevorderen van sociale netwerken van mensen met beperkingen door professionals. 'Spin in het web' is een handzame publicatie met de bevindingen, afgesloten met een handreiking voor mensen die praktisch aan de slag willen met sociale netwerken. De publicatie is te downloaden via www.lkng.nl.

SCW publicatie: Juist Beschermd

Veel instellingen in de verstandelijk gehandicaptensector hebben in de laatste jaren hun zorgaanbod vernieuwd. Bij deze vernieuwingen gaat het vaak om verzorgd wonen, dat wil zeggen wonen met 24-uurszorg dat kleinschaliger ingevuld wordt. Uit een eerdere SCP-studie (Zorg voor verstandelijke gehandicapten, 2005) blijkt dat van de 60.000 zorgintensieve cliënten in de verstandelijk gehandicaptenzorg de helft verzorgd woont en de andere helft niet. In een vervolg op deze studie wordt in 'Juist beschermd' uitgezocht of er aanwijsbare factoren zijn die ervoor zorgen dat de ene cliënt verzorgd woont en de andere cliënt, met een vergelijkbare handicap, (begeleid) zelfstandig of bij de ouders woont.

Meer informatie: <http://www.scp.nl/publicaties/boeken/9037702880.shtml>

Onze hartewens: Een keer met ons hele gezin op vakantie

Raakpunt augustus 2006 – Verhaal van het gezin van Auke van 13 jaar, die het Othahara syndroom heeft. Het gezin kan voor het eerst met elkaar op vakantie met extra geld van Harte Wens van de VOGG, voor het inkopen van extra zorg.

Naar de meerkosten en andere knelpunten bij vakantie, recreatie en vrijetijdsbesteding voor mensen met een meervoudige complexe handicap laat de VOGG onderzoek doen.

Oefening baart kunst: Ouders helpen ouders

Raakpunt augustus 2006 – WOI/VOGG heeft de 'Methode opstellen, actualiseren en evalueren zorgplannen vanuit cliëntperspectief op basis van de zeven functies van AWBZ' ontwikkeld. De methode bevat een vragenlijst die een duidelijk beeld geeft van wat in het zorgplan van een kind moet staan. De methode is onderdeel van het project 'Ouders helpen ouders', waarbij ouders of andere betrokkenen elkaar ondersteunen bij het invullen van de vragenlijst.

Pijn meten. Verstandelijk gehandicapte kinderen en pijnbeleving

Markant juli 2006, door Jeroen Peters en Dick Tibboel – Hoe weet je of een ernstig verstandelijk gehandicapt kind pijn heeft als hij dat zelf niet aan kan geven? Het Erasmus MC ontwikkelde een meetinstrument. Het blijkt dat pijngedrag va gehandicapte kinderen af te leiden is aan mimiek. Dit onderzoek heeft ertoe geleid dat er een observatielijst is samengesteld: de Checklist Pijngedrag (CPG). Op dit moment is er een cd-rom in de maak van de CPG, waarmee begeleiders van kinderen

met een ernstige meervoudige handicap zichzelf kunnen trainen in het leren observeren van de tien items.

Manege zonder drempels. Met de huidbedkar erop

Mee idee, juni 2006 – Paardrijden voor mensen met een meervoudige beperking niet mogelijk zou je denken. Met een speciale huidbedkar kan het wel in een manege die gespecialiseerd is in huidbedrijden.

Cursussen en trainingen

Workshop Saito ritmiek, 26 t/m 28 oktober 2006

De Stichting Saito Centrum Nederland organiseert een workshop voor ouders van meervoudig gehandicapte jonge kinderen. In de workshop wordt een kindvriendelijke massage techniek aangeleerd om de (motorische) ontwikkeling van de kinderen spelenderwijs te begeleiden en te stimuleren. De oefeningen worden in een groep van tien kinderen aangeleerd. Deze behandelvorm komt uit Japan en is door ouders van een MCG kindje naar Nederland gebracht. Hun persoonlijke verhaal, de achtergrond van de behandelvorm en de neurologische onderbouwing zijn terug te vinden op de website van de Stichting. Voor informatie kunt U ook altijd bellen
Website: www.saitocentrum.nl, telefoonnummer: 078-6312692 / 078-6319410

Grip op begrijpen: autisme en ernstige tot diep verstandelijke beperking

Autisme Centraal organiseert weer een tweedaagse cursus in Hilversum.

Autisme komt voor op alle verstandelijke niveaus, ook bij mensen met een diep verstandelijke beperking. De combinatie van beide beperkingen stelt de omgeving voor een serieuze uitdaging. Waar we weten dat voor mensen met een autismespectrumstoornis voorspelbaarheid, verheldering en concrete communicatie belangrijk zijn, lopen we gezien de diepe verstandelijke beperking tegen de beperkingen aan van het begrijpen van onze communicatie. We gaan op een heldere en concrete manier overlopen wat de mogelijkheden en beperkingen zijn, zowel op vlak van communicatie als het aanbod van activiteiten.

Na een korte (theoretische) inleiding over prevalentie en diagnose, specifiek naar deze doelgroep, kijken we naar de verschillende niveaus van begrijpen, waarbij uiteraard het sensatie en presentatie niveau het meest relevant zijn voor deze populatie. We kijken daarbij vooral naar de mogelijkheden én beperkingen voor het opstarten van een communicatiesysteem (op voorwerpniveau) voor mensen met autisme en een diepe verstandelijke beperking. We gaan ook in op de expressieve communicatie, met de nadruk op de precommunicatieve vaardigheden. We overlopen ook de mogelijkheden om op een heel eenvoudig niveau onderzoek te doen en leerdoelen op te stellen op vlak van sociale vaardigheden en vrijetijdsvaardigheden. De cursus is bedoeld voor dienstverleners die werken met mensen met autisme en een ernstige of diep verstandelijke beperking en ouders.

Begeleiding: Steven Degriek, telefoon: +32 (0)9 238.18.18, e-mail: steven@autismecentraal.com

Data: 14 en 15 november 2006 De Witte Bergen – Eemnes (Hilversum), van 10 uur tot 17 uur

Prijs: €220,00

Inschrijven kan via: www.autismecentraal.com

Train-de-trainer 'Verstaanbaar maken'

De cursus verstaanbaar maken is een trainersopleiding over communicatie met zeer ernstig (meervoudig) gehandicapte mensen. De training heeft als doel pedagogen, psychologen, logopedisten en opleidingsmedewerkers in staat te stellen de cursus 'Verstaanbaar maken' aan begeleiders aan te bieden op hun eigen werkplek.

In de trainersopleiding wordt aandacht besteed aan didactiek, theorie over communicatie en ontwikkelingsniveaus, signaleren en interpreteren van het gedrag van de cliënt, afstemmen van het gedrag van de begeleider op het gedrag van de cliënt en de feedback vanuit het gedrag van de cliënt. Er zal een model worden aangeboden waarmee de ervaringskennis van ouders en begeleiders kan worden vastgelegd.

De cursus wordt gegeven door Leendert van Dam die samen met Miriam Roemer promoveerde op het onderzoek dat aan deze cursus ten grondslag ligt. Hun proefschrift verscheen onder de titel 'Verstaanbaar maken'.

Deze cursus duurt drie dagen en vindt plaats op woensdag 15 november, 29 november en 6 december 2006.

Voor meer informatie en het aanvragen van een aanmeldingsformulier kunt u contact opnemen met NIZW Cursusbureau, telefoon 030-2306 445/410 of via cursus@nizw.nl

Introductietraining Basale stimulatie

In de huidige visie op de ondersteuning van mensen met verstandelijke beperkingen staan zelfrealisatie en emancipatie van de cliënt centraal. De vertaling van deze uitgangspunten naar

mensen met zeer ernstige beperkingen is voor begeleiders doorgaans niet eenvoudig en vanzelfsprekend. Niet alleen vormt deze vertaling een probleem, ook de ondersteuning zelf van mensen met zeer ernstige beperkingen en het werken aan voorwaarden voor een zinvol bestaan ervaren velen als moeilijk en problematisch.

‘Basale Stimulatie’ biedt een attitude en methode die invulling kan geven aan de uitgangspunten van moderne zorg, en wijst tevens de weg naar mogelijkheden voor een zinvol bestaan van mensen met zeer ernstige beperkingen. ‘Basale stimulatie’ veronderstelt een specifieke attitude of grondhouding van de directe ondersteuner in de begeleiding van de ernstig meervoudig gehandicapte persoon. Tegelijkertijd is ‘Basale stimulatie’ een methode om op een systematische wijze aan de begeleiding vorm en inhoud te geven. Het methodische brengt ordening aan in het handelen van de begeleider. Deze introductietraining laat zien hoe basale stimulatie in de praktijk kan worden toegepast.

De tweedaagse introductietraining is bedoeld voor begeleiders van mensen met zeer ernstige verstandelijke beperkingen omgaan: begeleiders van woon- en dagvoorzieningen, maar ook ouders/familieleden van cliënten.

De cursus duurt twee aaneengesloten dagen, inclusief overnachting, en vindt plaats in het conferentiecentrum OLV ter Eem in Amersfoort op 30 en 31 oktober.

Info/aanmelden: 030 230 65 90, e-mail: info@ngbz.nl, www.ngbz.nl/cursus

Introductiecursus bewegingspedagogiek volgens Veronica Sherbourne

De methode van Veronica Sherbourne is gericht op de ontwikkelingsmogelijkheden die ontstaan als we uitgaan van het lichaam in beweging. Door doelgericht en op een speelse manier gebruik te maken van bewegingssituaties en lichamelijk contact kun je het contact van iemand met een verstandelijke handicap met zichzelf en met zijn of haar omgeving sociaal en fysiek positief beïnvloeden. De methode is ook in de omgang met cliënten met een ernstige meervoudige handicap waardevol gebleken.

De cursus duurt drie dagen op 13 oktober, 3 november en 17 november 2006 en vindt plaats in het conferentiecentrum OLV ter Eem in Amersfoort.

Info/aanmelden: 030 230 65 90, info@ngbz.nl, www.ngbz.nl/cursus

Agenda

Ranjaconcertje ‘Alles went, zelfs een Pierement’, op zaterdag 7 oktober 2006, KDC De Berk in Zeist

Beste mensen: KINDEREN en ouders, familie, vriendjes of burens.

De clowns Knisper (Quintus van Amstel) en Archibald (David Schwartzkopf) komen met hun prachtige draaiorgeltje van eigen hand, hun koffer met spannende inhoud, en hun muziek in vele stijlen graag naar de Berk toe. Knisper en Archibald trakteren ons op een voorstelling met zeer weinig woorden en des te meer muziek. Met grappen, plagerijen en goedmakertjes op muziek...

En alléén kunnen ze het nét niet af, dus: aan het eind helpen wij ze een handje met muziek maken!! Ze spelen: Alles went, zelfs een Pierement

Reserveren: U kunt de kaartjes voor dit concertje in Zeist reserveren vanaf 15 september 2006 bij: Renske van Ebbenhorst. Telefonisch (033.463 2229) of liefst per e-mail: renskes@ixs.nl

Geef daarbij uw naam, het aantal kaartjes voor kinderen of volwassenen en uw telefoonnummer / e-mail adres door. (Er wordt alleen teruggebeld / teruggemaild wanneer de kaartjes zijn uitverkocht.)

Op 7 oktober is de zaal vanaf 9.45 uur open, gereserveerde kaartjes afhalen tot 10.15 u.

De deuren gaan echt dicht om half 11 dus kom op tijd!. Het concertje duurt ongeveer een uur.

De kaartjes kosten voor kinderen € 1,50 voor volwassenen € 3,- inclusief ranja, koffie of thee na afloop van het concertje.

7 oktober 2006, KDC De Berk, om 10.30 uur, Prinses Marijkelaan 44, Zeist

Werkconferentie ‘Kansen voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen. Ontdekken van mogelijkheden’, donderdag 2 november 2006, te Wekerom

Bent u op zoek naar nieuwe uitdagingen voor mensen met ernstig meervoudige beperkingen waardoor u de ondersteuning aan hen kunt optimaliseren?

Wilt u uw medewerkers ondersteunen in het werk met mensen met ernstig meervoudige beperkingen en zoekt u daarvoor nieuwe mogelijkheden en uitdagingen?

Bent u op zoek naar mogelijkheden van integratie voor mensen met ernstig meervoudige beperkingen en zoekt u hiervoor handvatten?

Wilt u weten hoe ouders van mensen met ernstig meervoudige beperkingen initiatieven nemen om hun kinderen een goede woon- en werkplek aan te bieden?

Voor antwoorden en meer organiseert 's Heeren Loo Zorggroep een werkconferentie voor iedereen die meer kansen zoekt voor mensen met ernstig meervoudige beperkingen.

Zorggroep en partnerorganisaties voor mensen met ernstig meervoudige beperkingen op het gebied van wonen, dagbesteding, vrije tijd en onderwijs beleefd worden.

We zien u graag op 2 november op de werkconferentie 'Kansen voor mensen met ernstig meervoudige beperkingen, ontdekken van mogelijkheden'.

Locatie: GCC Gebouw, Apeldoornseweg 60 in Wekerom

Meer informatie en aanmelden via bijgevoegde uitnodiging bij deze Nieuwsbrief.

HELP(T) COMMUNICATIE ?! Themabijeenkomst over Ondersteunde Communicatie, Totale Communicatie en Gefaciliteerde Communicatie, 18 november 2006

De BOSK-werkgroep Spraak/Taalstoornissen organiseert op zaterdag 18 november een landelijke informatie- en ontmoetingsdag voor ouders van kinderen met spraak/taalstoornissen en andere belangstellenden. De werkgroep doet dit in samenwerking met de FOSS (federatie van ouders van slechthorende kinderen en van kinderen met spraak-taalmoeilijkheden) het Platform EMG (Ernstig Meervoudig Gehandicapten) en de BOSK-werkgroep Onderwijs.

Aanleiding voor het onderwerp zijn publicaties over Gefaciliteerde Communicatie, een methodiek waardoor kinderen met ernstige spraak- en taalstoornissen en beperkte ontwikkelingsmogelijkheden tot veel meer in staat zijn dan ouders en begeleiders ooit vermoedden.

Ouders vragen zich af wat de ontwikkelingsmogelijkheden van hun eigen kind zijn en of er wellicht ook andere benaderingswijzen zijn die de communicatie van hun kind kunnen ondersteunen. De discussie raakt een breder vraagstuk over communicatiemogelijkheden, namelijk hoe vast te stellen wat de mogelijkheden zijn en hoe deze te ontwikkelen.

Naast presentaties over de drie communicatiebenaderingen, worden er tevens workshops gegeven over 'beginnende geletterdheid'.

Het gehele programma is vanaf 30 september beschikbaar op de websites van de BOSK, FOSS en Platform EMG.

Locatie: Ariane de Ranitzschool, Utrecht. Tijd: 10.00 uur – 16.00 uur

Vanaf 30 september is het programma ook beschikbaar op de website van de BOSK

Inschrijving via de website: www.bosk.nl

Column

Broer en zus

Jarenlang heeft hij in het midden van het land gewoond. Ver weg bij zijn enige zus vandaan. Zo kan dat gaan. Je groeit samen op en één gezin. De één gaat in Utrecht wonen, de ander in Den Helder. Op hoogtijdagen zoek je elkaar eens op en eigenlijk alleen als dat zo uit komt. Je weet dat je het allebei leuk vindt elkaar te ontmoeten, maar in het leven van alledag weet je je te redden met je eigen gezin, met je eigen kennissenkring, met je werk. Je bent niet van elkaar afhankelijk. Dat is wel even anders, als je broer in een rolstoel zit en niet het vermogen heeft je te bellen of te schrijven. Om elkaar te ontmoeten zul jij iets moeten doen. Je moet er heen. Soms is er de mogelijkheid te logeren, maar meestal doe je dat niet. Je gaat naar de instelling waar je broer woont. Je praat daar even met de begeleiding. Je maakt een wandeling. Je bezoekt de kinderboerderij. Je eet een ijsje of je drinkt een kopje thee en dan ga je weer naar huis. Je zou heel graag meer voor hem willen betekenen, maar daar heb je de tijd niet voor.

Als je het zo bekijkt, is het dan ook een buitenkans, als je broer dichterbij kan komen wonen. Je leven verandert er wel door. Je broer komt veel centraler te staan in je leven. Daarvoor dacht je misschien wel vaak aan hem, maar je leven ging gewoon door, behalve bij de maandelijkse bezoeken. Dan was het even anders. Nu word je gebeld, als er een bespreking is. Je wordt gebeld, als er verhuisplannen zijn. Er wordt aan je gevraagd of je zin hebt om mee te gaan naar een activiteit op het terrein van de instelling. Je leven wordt ineens een stuk drukker.

Gelukkig zijn er die momenten, dat je samen met hem naar je huis loopt. Het is maar een half uurtje wandelen. Je broer zit bij je in de tuin. Samen drink je thee. Daarna ga je aan het werk in de tuin. Hij laat van zich horen met de kreten, die zo bekend zijn van hem, die je herken van toen je zelf nog kind was. Je antwoordt hem door terug te praten. Dat is dan zo'n moment, dat je het samen gewoon naar de zin hebt.

Leendert van Dam

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van het Landelijk Platform Ernstig Meervoudig Gehandicapten.

Werkgroepen in bedrijf

- Werkgroep EMG
  - Werkplaats Competentieprofiel
  - Werkplaats Implementatie verbeterprojecten
- Werkgroep Zorg Inhoudelijke Zaken
  - Werkplaats Waarneming

Bestuursleden EMG-Platform

Wim van Minnen	Directeur Federatie van Ouderverenigingen in Utrecht
Willem de Gooyer	Directeur 'De Compaan' in Den Haag
Caroline Steman	Bestuurslid BOSK
Marga Nieuwenhuijse	Directeur 'Omega' in Amsterdam
Martin Schuurman	Directeur Kalliope Consult in Nieuwegein

Eindredactie nieuwsbrief en coördinatie Platform EMG: Kees van der Pijl

Platform EMG

Bezoekadres:

p/a BOSK

Churchillaan 11 (2^e verdieping), 3527 GV Utrecht

Postadres:

Postbus 3359, 3502 GJ Utrecht

Telefoon: 030 245 90 90

E-mail: info@emgplatform.nl

Website : www.emgplatform.nl

Het Platform EMG wordt gefinancierd door de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland. De BOSK faciliteert het Platform EMG.